

Савол:

Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг эргашиладиган ва
эргашилмайдиган феъллари-амалларини қандай биламиз?

Жавоб:

Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг эргашиладиган ва
эргашилмайдиган феъллари

Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳаётлари давомида
бажарган амаллари – феъллари беш қисмга бўлинади:

1. Инсоний хислатлари – туриш, ўтириш, юриш, бошқа ҳаракатлари каби. Бу феълларни қилишга шаръий жиҳатдан буюрilmagan ва қайтариlmagan ҳам; шунинг учун буларни шунчаки қилган одам савоб олмайди. Аммо мана шу феълларга қўшимча равишда қандайдир алоҳида сифат ҳам бўлса, уни Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам каби шу тарзда қилишга ундалади.
2. Ўша давр одатига кўра қилган ишлари – муайян кийимни кийиш, соchlарини баъзида қулоқ юмшоғигача, баъзида эса елкагача ўстириб юришлари каби. Бундай амалларда Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш суннат бўлмайди. Чунки у киши бу билан шаръий мақсадни кўзламаганлар, шундай қилиш ибодат бўлишини айтмаганлар. Масалан, Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам оқ кийим кияр, изорларининг (шим) почаси эса болдиrnинг ярмигача кўтариlgан бўларди. Бироқ ким бу амалларни у кишидан ўrnak олиш ниятида қилса, савобга эришади. Зеро, Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одатлари энг гўзал ва мукаммал одатдир. Шунинг учун бу

Ислом Нури

масалада пайғамбаримиз билан бир хил амал қилган киши ниятига
кўра ажр олади.

3. Умумий ҳаракатлари – бунда ўша амал воситасида Аллоҳга ибодат
қилиш ёки қилмаслик мақсади аниқ эмас. Олимлар бу каби амалларда
Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш ёки эргашмаслик
борасида ихтилоф қилганлар:

- 1) Бу амалларда ҳам Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга
эргашиш вожиб;
- 2) Бу амалларда Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш
мустаҳаб;
- 3) Бу амалларда Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш
мубоҳ (ихтиёрий);
- 4) Аниқ ҳукм бермаслик. Айни фикрда бўлганлар “Бундай амаллар
вожибликни билдирадими, тарғибними, ёки мубоҳликними – билиб
бўлмайди. Балки бу Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг
ўзларига хос амалдир. Шундай экан, аниқ гап айтмаслик керак”,
деганлар.

Лекин бу турдаги амалларда ҳам Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва
салламга эргашиш мустаҳаб бўлади. “Агар бу амаллар мубоҳ бўлса,
унда аниқ ҳукм айтмаслик афзал” деганларга эса шундай жавоб
берилади: “Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг умумий
феълларини мубоҳ доирасига киритиш у кишининг ҳакқида
камчиликка йўл қўйиш, вожибликни даъво қилиб юбориш эса ғулувга
кетишидир. Тўғриси эса бу масалада ўртада туриш – бундай амалларни
мустаҳаб деб қабул қилиш. Шунингдек, Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи
ва салламнинг умумий феълларини фақат у кишининг ўзларига хослаб
қўйиш ҳам нотўғри. Чунки бунга алоҳида далил келмаган экан, “У

кишининг амаллари шариатни кўрсатиб бериш учун содир бўлган”, деб айтамиз. Шунда “Бу амалларнинг аниқ ҳукми йўқ”, деган гапга ҳожат қолмайди”.

Бу амалларнинг мустаҳаб эканлиги рожиҳ (кучли). Даилии ушбу оят:

“(Эй мўминлар) сизлар учун – Аллоҳ ва охират кунидан умидвор бўлган ҳамда Аллоҳни кўп ёд қилган кишилар учун Аллоҳнинг пайғамбарида (иймон-эътиқоди ва хулқ атворида) гўзал ўрнак бордир”. (“Аҳзоб” сураси, 21-оят).

4. Ресулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг айрим феъллари умумий ҳукмни маълум бир ҳолатга хослаш, мутлақ ҳукмга алоҳида қайд (чегара) қўйиш ва мужмал-қисқа ҳукмни тафсилоти билан баён қилиш учун содир бўлган – бу феъллар нима мақсадда қилинган бўлса, ўша ҳукмни олади: вожибни баён қилиш учун бўлса, вожиб; мандубга нисбатан бўлса, мандубга айланади. Масалан, ҳаж ва умра амалларини қилиб кўрсатиш, фарз ва кусуф намозларини ўқиб бериш каби.

5. Ресулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг фақат ўзларигагина хос бўлган амаллар. Бундай амалларда у кишига эргашилмайди. Бунга мисол: рўзани бир неча кун ифторлик қилмай тутгандари (висол), тўрттадан кўп – бир вақтнинг ўзида тўққизта аёллари бўлгани, аёлларнинг ўзи у кишига турмушга чиқишни истаса, маҳр бермай ўйланишлари мумкинлиги.

Валлоҳу Аълам